

Zdravé pracoviská
KONTROLUJÚ
NEBEZPEČNÉ
CHEMICKÉ LÁTKY

Európska agentúra pre
bezpečnosť a ochranu
zdravia pri práci

Zdravé pracoviská

Zraniteľní zamestnanci a nebezpečné látky

Hlavné body

- Opatrenia na hodnotenie a prevenciu rizík na pracovisku sa musia zamerať na skupiny zamestnancov so špecifickými potrebami a vyššou úrovňou rizika.
- Riziká môžu byť vyššie z dôvodu, že títo zamestnanci sú neskúsení, neinformovaní alebo fyzicky slabší, pretože často menia zamestnanie alebo pracujú v sektoroch s nedostatočnou informovanosťou o tejto problematike, alebo z dôvodu vyššej či odlišnej fyziologickej citlivosti (napr. v prípade učňov alebo z dôvodu odlišností medzi mužmi a ženami).
- Osobitné skupiny, ktoré je potrebné brať do úvahy, sú mladí zamestnanci a nováčikovia v zamestnaní, údržbárski zamestnanci, migrujúci zamestnanci, subdodávateľski zamestnanci, zamestnanci so zhoršeným zdravotným stavom, tehotné a dojčiacie ženy a zamestnanci v odvetviach služieb s nízkou úrovňou informovanosti, v ktorých často dominujú ženy.
- Zamestnanci vykonávajúci prácu na rôznych pracoviskách môžu prísť do styku so širokou škálou nebezpečných látok. Potrebný je koordinovaný prístup medzi manažérom zamestnanca a manažérmi prevádzkových priestorov. Komunikácia dôležitých informácií medzi týmito stranami vrátane samotných zamestnancov je veľmi dôležitá.
- Zamestnávateľia by sa mali oboznámiť s vnútroštátnymi právnymi predpismi, aby poznali presné požiadavky týkajúce sa bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, zákazov týkajúcich sa druhov práce, veku, v ktorom môžu deti pracovať, obmedzení a požiadaviek na autorizáciu.

Zdravé pracoviská kontrolujú nebezpečné chemické látky

Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci (EU-OSHA) v rokoch 2018 a 2019 uskutočnila celoeurópsku kampaň na podporu prevencie rizík vyplývajúcich z nebezpečných látok na pracoviskách. Cieľom je znížiť prítomnosť nebezpečných látok a mieru expozície týmito látkami na pracoviskách na základe zvyšovania povedomia o rizikách a účinných spôsoboch, ako im predchádzať.

Problematika

Zamestnávateľia sú povinní posudzovať bezpečnostné a zdravotné riziká, ktorým sú všetci zamestnanci vystavení pri práci. Pri hodnotení rizika by sa mali zohľadniť osobitné skupiny zamestnancov, ktorí môžu byť viac ohrození, napr. mladí zamestnanci a nováčikovia v zamestnaní, údržbárski pracovníci, migrujúci zamestnanci, subdodávateľskí zamestnanci, zamestnanci so zhoršeným zdravotným stavom, tehotné a dojčiacie ženy a zamestnanci v odvetviach služieb, ako sú upratovacie služby, čo sú často ženy. Musia informovať zamestnancov (priamo alebo prostredníctvom zástupcov) o preventívnych a ochranných opatreniach zavedených na zníženie, odstránenie alebo kontrolu rizika a konzultovať s nimi tieto opatrenia.

Posudzovanie rizika a preventívne opatrenia

Zamestnávateľ musí zobrať do úvahy:

- usporiadanie pracoviska,
- látky, ktorým budú zamestnanci vystavení,
- spôsob manipulácie s pracovnými zariadeniami,
- spôsob organizácie prác a procesov,
- rozsah potrebnej odbornej prípravy o bezpečnosti a ochrane zdravia,
- riziká, ktoré predstavujú konkrétne látky, procesy a druhy prác.

Všetci zamestnanci majú právo:

- vedieť, aké nebezpečenstvá sú prítomné na pracovisku, čo musia urobiť, aby boli v bezpečí, a aké kroky musia podniknúť v prípade nehody alebo núdzovej udalosti,
- dostať informácie, pokyny a odbornú prípravu k týmto záležitostiam pri prijímaní do zamestnania a po zmene v práci alebo zmenách na pracovisku (táto odborná príprava by mala byť špecifická pre dané zamestnanie a mala by byť bezplatná),
- bezplatne získať potrebné ochranné prostriedky,
- zúčastňovať sa na záležitostiach týkajúcich sa bezpečnosti a ochrany zdravia, napríklad kladením otázok a hlásením akýchkoľvek nebezpečných postupov alebo podmienok, a konzultovať ich so zamestnávateľom.

Nováčikovia alebo mladí zamestnanci

Zvýšené riziko má tieto príčiny:

- nedostatok skúseností s prácou v odvetví alebo na pracovisku,
- nedostatočná znalosť práce a pracovného prostredia,
- neochota hovoriť o obavách (alebo nedostatok skúseností, ako na to),
- neznalosť existujúcich alebo potenciálnych rizík,

Pri hodnotení rizika na pracovisku by sa mali zohľadniť osobitné skupiny zamestnancov, ktorí môžu byť viac ohrození

- nedostatočná zrelosť,
- snaha zapôsobiť na spolupracovníkov a manažérov.

Noví zamestnanci na pracovisku môžu:

- nerozpoznať nebezpečenstvá,
- nerozumiť „jasným“ pravidlám používania zariadení,
- nepoznať usporiadanie pracoviska, najmä v prípade, ak sa nebezpečenstvá na pracovisku môžu zo dňa na deň meniť,
- ignorovať výstražné značky a pravidlá alebo presné postupy.

Pre mladých zamestnancov mladších ako 18 rokov platia osobitné pravidlá. Či už sú trvalo zamestnaní, alebo sa zúčastňujú odbornej prípravy (napr. v rámci odbornej praxe), nesmie im byť dovolené vykonávať prácu, ktorá:

- presahuje ich fyzické alebo duševné schopnosti,
- vystavuje ich látkam, ktoré sú toxické alebo karcinogénne, môžu spôsobiť dedičné genetické poškodenie alebo poškodiť nenarodené dieťa alebo môžu chronicky ovplyvňovať zdravie ľudí akýmkoľvek iným spôsobom,
- predstavuje riziká, ktoré pravdepodobne nerozpoznajú alebo ktorým sa nevyhnú z dôvodu nedostatku skúseností alebo odbornej prípravy alebo nedostatočnej pozornosti na bezpečnosť.

Osoby mladšie ako 18 rokov, ale staršie ako minimálny vek na ukončenie školskej dochádzky, môžu vykonávať uvedenú prácu za veľmi osobitných okolností, ak:

- práca je rozhodujúca pre ich odborné vzdelávanie a prípravu,
- práca sa vykonáva pod dohľadom kompetentnej osoby,
- riziká sú znížené na najnižšiu možnú úroveň.

Zamestnávateľia musia:

- posúdiť riziká skôr, ako začnú mladí alebo noví zamestnanci pracovať, a vedieť o látkach, s ktorými môžu prísť do styku,
- poskytnúť im primeranú prácu, ktorá zohľadňuje ich vedomosti a skúsenosti,

- zahrnúť nielen tých, ktorí pracujú na plný úväzok, ale aj všetkých príležitostných zamestnancov, napríklad tých, ktorí boli najatí na pomoc cez víkendy alebo počas školských prázdnin, a tých, ktorí sa zúčastňujú na odbornej príprave alebo praxi,
- mať zavedenú potrebnú organizáciu vrátane určených opatrení dohľadu a zabezpečiť, aby orgány dohľadu mali spôsobilosť a čas na vykonávanie svojich úloh,
- poskytovať odbornú prípravu šitú na mieru – mladý človek nemusí poznať „zjavné“ riziká.

Ak má mladý zamestnanec pochybnosti o bezpečnosti ktoréhokoľvek aspektu práce, má právo ale aj zodpovednosť obrátiť sa s takýmito obavami na svojho nadriadeného. Mladí zamestnanci majú právo odmietnuť vykonávať nebezpečnú prácu.

Migrujúci alebo dočasní zamestnanci

Zamestnávateľia musia zobrať do úvahy najmä:

- jazykové a komunikačné problémy,
- základné zručnosti, ako sú gramotnosť, vrátane matematickej, fyzické aspekty, všeobecné zdravie a príslušné pracovné skúsenosti,
- či sú odborné kvalifikácie kompatibilné s kvalifikáciami požadovanými v danej krajine a či sú pravé,
- možné účinky postojov a predpokladov zamestnanci, ktorí sú v krajine noví, alebo iných zamestnancov voči nim.

Zamestnanci nemusia rozumieť odbornej príprave alebo pokynom v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia. Môžu najmä:

- nepochopiť dôležité informácie o bezpečnosti poskytnuté kolegami alebo nevedieť ich použiť na varovanie ostatných v prípade núdze,
- nevedieť efektívne komunikovať s nadriadenými,
- nerozumieť si navzájom, aj keď pochádzajú z tej istej oblasti sveta alebo patria do podobných etnických skupín,
- nerozpoznať nebezpečenstvá,
- nerozumieť „jasným“ pravidlám používania zariadení,
- nepoznať usporiadanie pracoviska, najmä v prípade, ak sa nebezpečenstvá na pracovisku môžu zo dňa na deň meniť, napr. v stavebníctve alebo pri čistení.

Zamestnávateľia by mali:

- zabezpečiť, aby agentúry dočasného zamestnávania a podniky využívajúce dočasne pridelených zamestnancov, ktorých im poskytujú, mali jasné a koordinované dohody týkajúce sa zdieľania informácií o bezpečnosti a ochrane zdravia pred začatím práce dočasne pridelených zamestnancov/zamestnancov na dobu určitú,

- zabezpečiť, aby agentúry dočasného zamestnávania, ktoré poskytujú dočasne pridelených zamestnancov, podľa potreby vykonávali kontroly vhodnosti,
- starostlivo plánovať úvodné školenie, podľa možnosti s použitím fotografií nebezpečenstiev, a poskytovať kvalitné informácie v jednoduchom, zrozumiteľnom jazyku alebo v jazyku zamestnanca.

Zamestnanci so zhoršeným zdravotným stavom

Osoby so zhoršeným zdravotným stavom môžu byť náchylnejšie na vplyvy na zdravie spôsobené expozíciou nebezpečným látkam. Niektoré látky môžu spôsobiť napríklad zvýšenú citlivosť s vplyvom na pokožku alebo dýchací systém. Ak u zamestnancov vznikla zvýšená citlivosť, musí sa zabrániť ďalšej expozícii, napríklad prideliť im prácu bez novej expozície. zamestnanci s poškodenou pokožkou vrátane otvorených rezných rán sú náchylnejší na dermálnu expozíciu, keďže chemikálie môžu do tela preniknúť rýchlejšie ako cez neporušenú pokožku.

Pri monitorovaní, či v dôsledku expozície nedochádza k zhoršovaniu zdravotného stavu, môže pomôcť zdravotný dohľad. V takom prípade je potrebné preskúmať pracovné expozičné vzorce osoby a prijať rozhodnutie o potrebe zlepšenia kontroly a/alebo o potrebe vylúčiť osobu z expozície.

Tehotné alebo dojčiace zamestnankyne

Podľa smernice 92/85/EHS nemožno tehotné a dojčiace zamestnankyne za žiadnych okolností nútiť, aby vykonávali práce, pri ktorých hodnotení sa zistilo riziko vystavenia látkam ohrozujúcim bezpečnosť alebo zdravie. Zamestnávateľia musia posúdiť všetky riziká pre bezpečnosť alebo zdravie a všetky možné účinky na tehotenstvo alebo dojčenie a prijať príslušné opatrenia.

Tieto zamestnankyne môžu byť ohrozené procesmi, pracovnými podmienkami alebo biologickými a chemickými látkami, a tieto riziká sa budú líšiť v závislosti od ich zdravia, ako aj v jednotlivých štádiách tehotenstva. Medzi riziká patria:

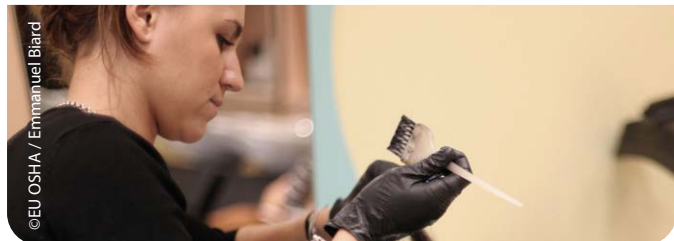
- expozícia infekčným chorobám,
- expozícia olovu,
- expozícia iným nebezpečným látkam.

Tieto riziká sa nemusia posudzovať osobitne, ale ako súčasť celkového hodnotenia rizík. Zamestnávateľa možno budú musieť znova posúdiť riziká počas priebehu tehotenstva zamestnankyne a:

- dočasne upraviť pracovné podmienky a/alebo pracovný čas,
- ponúknuť vhodnú alternatívnu prácu, alebo
- poslať zamestnankyňu na platenú dovolenku.

Zamestnankyniam sa odporúča poskytnúť zamestnávateľom alebo pracovným lekárom všetky rady od lekárov alebo pôrodných asistentiek, aby sa tieto informácie mohli použiť pri hodnotení rizík.

Pracovníci v službách a rodové otázky

Ženy a muži pracujú v rôznych povolaniach a odvetviach a v rámci odvetví vykonávajú rôzne úlohy, preto sa očakáva, že budú vystavení rôznym nebezpečným látkam. Ženy prevládajú v odvetviach služieb so zvyčajne nízkou úrovňou informovanosti o rizikách vyplývajúcich z nebezpečných látok, ako je napríklad upratovanie alebo zdravotná starostlivosť.

Existujú aj rodové rozdiely v spôsobe, akým sa niektoré nebezpečné látky v tele metabolizujú alebo hromadia.

Pri posudzovaní rizík je potrebné zohľadňovať rodové otázky a identifikovať menej zrejmé riziká a zdravotné problémy, ktoré sú častejšie u pracovníčok. To by malo zahŕňať:

- hodnotenie a meranie nebezpečných látok prevládajúcich v zamestnaniach s prevahou mužov a žien,

- zváženie konkrétnych vplyvov nebezpečných chemikálií na zdravie žien, vrátane reprodukčného zdravia a zavedenie konkrétnych opatrení na zníženie expozície žien,
- kladenie otázok štruktúrovaným spôsobom zamestnankyniam a pracovníkom o problémoch, s ktorými sa stretávajú v rámci svojej práce,
- vyhýbanie sa prvotným úsudkom a predpokladom o tom, čo je „triviálne“ a kto môže byť exponovaný,
- zohľadňovanie celej pracovnej sily (vrátane upratovačiek a servisných pracovníkov atď.),
- povzbudzovanie žien k hláseniu problémov, ktoré podľa ich názoru môžu mať vplyv na ich bezpečnosť a zdravie pri práci, ako aj zdravotné problémy, ktoré môžu súvisieť s prácou,
- vykonávanie zdravotného dohľadu zamestnancov s ohľadom na mužské a ženské práce,
- zabezpečenie toho, aby osoby, ktoré vykonávajú hodnotenia, mali dostatočné informácie a odbornú prípravu o rodových otázkach v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci,
- venovanie zamestnankýň rôznym pracovným silám a podľa toho prispôsobovanie práce a preventívnych opatrení (napr. výber ochranných prostriedkov podľa potrieb jednotlivcov, vhodných pre ženy a „nepriemerných“ mužov),
- zapojenie pracovníčok do rozhodovania a zavádzania riešení,
- zabezpečenie toho, aby sa ženám aj mužom poskytovali informácie o bezpečnosti a ochrane zdravia a odborná príprava týkajúca sa ich zamestnania, pričom sa to musí týkať aj zamestnancov na čiastočný úväzok, ako aj dočasných a agentúrnych zamestnancov.

Zdroje: [Webové stránky agentúr EU-OSHA a UK Health and Safety Executive o zraniteľných zamestnancoch](#) (<http://www.hse.gov.uk/vulnerable-workers/>).

Ďalšie informácie

Článok na portáli OSHwiki: Nebezpečné látky a zraniteľné skupiny
https://oshwiki.eu/wiki/Dangerous_substances_and_vulnerable_groups

Webové stránky agentúry EU-OSHA o mladých ľuďoch (<https://osha.europa.eu/sk/themes/young-workers>) a ženách a BOZP (<https://osha.europa.eu/sk/themes/women-and-health-work>)

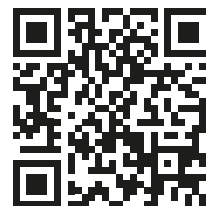
Informačný leták 43: Zahrnutie otázok rodovej rovnosti do posudzovania rizík
<https://osha.europa.eu/sk/tools-and-publications/publications/factsheets/43/view>

Informačný leták 64: Ochrana mladých ľudí na pracovisku
<https://osha.europa.eu/sk/tools-and-publications/publications/factsheets/64/view>

Elektronický bulletin 66: Údržba a nebezpečné látky <https://osha.europa.eu/sk/tools-and-publications/publications/e-facts/e-fact-66-maintenance-and-hazardous-substances/view>

Elektronický bulletin 41: Zamestnanci v upratovacích službách a nebezpečné látky
<https://osha.europa.eu/sk/tools-and-publications/publications/e-facts/efact41/view>

[#EUhealthyworkplaces](#)

www.healthy-workplaces.eu